

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 14 czerwca 2024 r.
(OR. en)

10817/24

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2008/0140(CNS)

ANTIDISCRIM 95
FREMP 291
GENDER 114
JAI 968
MI 583
SOC 435

SPRAWOZDANIE

Od: Prezydencja

Do: Rada

Nr poprz. dok.: 10476/24

Nr dok. Kom.: 11531/08 - COM(2008) 426 final

Dotyczy: Dyrektywa o wdrażaniu zasady równego traktowania (art. 19)
– *Sprawozdanie z postępu prac*

I. WPROWADZENIE

2 lipca 2008 r. Komisja przedłożyła Radzie i Parlamentowi Europejskiemu wniosek dotyczący dyrektywy Rady, której celem jest rozszerzenie – na dziedziny inne niż zatrudnienie – ochrony przed dyskryminacją ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Proponowana horyzontalna dyrektywa w sprawie równego traktowania ma uzupełnić obowiązujące przepisy Unii¹ w tym obszarze, tj. zakazać dyskryminacji z wyżej wymienionych względów w następujących dziedzinach: ochrona socjalna (łącznie z zabezpieczeniem społecznym i opieką zdrowotną), edukacja, a także dostęp do towarów i usług, w tym mieszkań.

---

¹ Zwłaszcza dyrektywy Rady 79/7/EWG, 2000/43/WE, 2000/78/WE i 2004/113/WE.

W następstwie wejścia w życie – w dniu 1 grudnia 2009 r. – traktatu z Lizbony wniosek podlega obecnie art. 19 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (specjalna procedura ustawodawcza), wymaga zatem jednomyślności w Radzie, a wcześniej – *zgody* Parlamentu Europejskiego.

2 kwietnia 2009 r. w ramach procedury konsultacji swoją opinię przyjął Parlament Europejski². Rada będzie musiała zwrócić się do Parlamentu Europejskiego o zgodę na ostateczny tekst.

Choć wniosek jest przedmiotem dyskusji od prawie szesnastu lat i niemal każda z prezydencji umieszczała ten akt w porządku obrad Rady, jak dotąd nie udało się osiągnąć porozumienia. Najnowsze sprawozdanie z postępu prac³ zostało przedłożone Radzie EPSCO 12 czerwca 2023 r.

Choć zdecydowana większość delegacji od dawna popiera dyrektywę, zgadzając się z faktem, że ma ona uzupełnić obowiązujące ramy prawne poprzez objęcie wszystkich czterech względów dyskryminacji podejściem horyzontalnym, część innych wyrażała wątpliwości i zwracała się o doprecyzowania dotyczące postrzeganego braku pewności prawa, podziału kompetencji i zgodności z zasadą pomocniczości oraz skutków wniosku, w szczególności potencjalnych skutków finansowych.

Aby odpowiedzieć na wyrażone wątpliwości, na przestrzeni lat dokonywano istotnych zmian redakcyjnych, w tym poprzez doprecyzowanie zobowiązań prawnych zarówno co do istoty, jak i pod względem podziału kompetencji, a także poprzez znaczne ograniczenie potencjalnych skutków finansowych projektu dyrektywy.

Komisja opowiada się za poszukiwaniem kompromisu, a jednocześnie podtrzymuje na tym etapie zastrzeżenie weryfikacji do wszystkich zmian wprowadzonych do pierwotnego wniosku.

---

² Zob. dok. A6-0149/2009. Obecny Parlament wyznaczył na sprawozdawczynię Alice Kuhnke (SE / Grupa Zielonych / Wolne Przymierze Europejskie).

³ Dok. 9043/23. Rada przeprowadziła również debatę orientacyjną na temat wniosku (zob. dok. 9544/23).

II. PRACE RADY W TRAKCIE PREZYDENCJI BELGIJSKIEJ

Podczas prezydencji belgijskiej podjęto intensywne prace nad wnioskiem w celu osiągnięcia jednomyślności. Wniosek był omawiany na trzech posiedzeniach Grupy Roboczej do Spraw Społecznych⁴, trzy razy na forum Coreperu⁵ oraz na szczepku Rady. Prezydencja przedstawiła cztery zestawy propozycji redakcyjnych, chcąc odpowiedzieć na wszystkie nierozstrzygnięte wątpliwości wyrażone przez delegacje, w szczególności dotyczące pewności prawa, poszanowania zasady pomocniczości oraz potencjalnych skutków finansowych przyszłej dyrektywy⁶.

Prezydencja odpowiedziała na te wątpliwości w następujący sposób:

1. Tekst został przeredagowany, aby doprecyzować zakres obowiązków państw członkowskich dotyczących *racjonalnego usprawnienia* dla osób z niepełnosprawnościami (art. 4 oraz motyw 19a – 20d), które należy odróżnić od wcześniej skreślonego obowiązku zapewnienia dostępności.
2. Wyraźniej określone zostały *kompetencje państw członkowskich w dziedzinie edukacji*, w tym w odniesieniu do ustalania opłat oraz ograniczeń wiekowych (art. 3 ust. 2 lit. d) i motyw 17 g).
3. Tekst doprecyzowano też, wspominając o szerokim zakresie uznania państw członkowskich w dziedzinie świadczenia, zlecania i organizowania usług świadczonych w interesie ogólnym, potwierdzając, że różnice w świadczeniu *usług świadczonych w interesie ogólnym* na szczeblu regionalnym lub lokalnym jako takie nie stanowią dyskryminacji (art. 3 ust. 5a i motyw 11).
4. Tekst został zmieniony poprzez zapewnienie państwom członkowskim możliwości reagowania na *wyzwanie demograficzne* związane ze spadkiem wskaźnika urodzeń (art. 3 ust. 4a i motyw 19-a).

---

⁴ Posiedzenia odbyły się 20 lutego, 14 marca i 9 kwietnia.

⁵ 18 i 26 kwietnia oraz 14 czerwca.

⁶ Dok. 5552/24, 6630/24, 7549/24 i 8616/24 (zamieszczone bez zmian w dok. 616/1/24 REV 1 i z niewielkimi modyfikacjami technicznymi i redakcyjnymi w dok. 10476/24).

5. Ponadto prezydencja doprecyzowała warunki *zróżnicowanego traktowania ze względu na wiek lub niepełnosprawność* (art. 2 ust. 5a i 6 oraz motywy 14-a i 14a).
6. W tym samym duchu prezydencja doprecyzowała przepisy dotyczące *zróżnicowanego traktowania ze względu na wiek lub chorobę danej osoby w szczególności w dziedzinie usług finansowych* (art. 2 ust. 7a–7 i motyw 15ab).
7. W porównaniu z poprzednim projektem *okres transpozycji* skrócono do trzech lat, biorąc pod uwagę długi czas, który upłynął, od momentu gdy wniosek po raz pierwszy się pojawił, a stosowny przepis został przeredagowany zgodnie z istniejącą praktyką (art. 15 ust. 2). Z drugiej strony *okres odnoszący się do obowiązku sprawozdawczego* został wydłużony do 4 lat.
8. Przeredagowany został motyw 9, aby wyraźnie potwierdzić, że przeprowadzono uważną ocenę zasady pomocniczości i zasady proporcjonalności.
9. Wprowadzono również szereg zmian w celu *uaktualnienia* tekstu oraz poprawy jego wewnętrznej spójności i jasności.

18 i 26 kwietnia na posiedzeniu Coreperu zdecydowana większość delegacji poparła tekst prezydencji i cel, którym było wypracowanie podejścia ogólnego na posiedzeniu Rady 7 maja 2024 r. Kilka delegacji poprosiło jednak o więcej czasu na zakończenie wewnętrznych procedur decyzyjnych oraz na przesłanie dodatkowych uwag⁷. Prezydencja zmieniła zatem cel przewidzianej na 7 maja dyskusji na forum Rady EPSCO na debatę orientacyjną. Podczas debaty orientacyjnej⁸ w Radzie zdecydowana większość delegacji apelowała o szybkie wypracowanie porozumienia w sprawie wniosku podczas prezydencji belgijskiej na podstawie najnowszego tekstu kompromisowego. Trzy delegacje podtrzymały jednak swoje zastrzeżenia ogólne.

---

⁷ Prezydencja nie otrzymała żadnych pisemnych uwag.

⁸ Dok. 9094/24.

Po debacie orientacyjnej w Radzie prezydencja przeprowadziła dwustronne dyskusje z delegacjami, które nadal wyrażały wątpliwości, starając się znaleźć rozwiązania i utorować drogę do jednomyślności. Następnie dyrektywa została ponownie umieszczona w porządku obrad Coreperu 14 czerwca⁹. Podczas dyskusji na forum Coreperu zdecydowana większość delegacji poparła tekst prezydencji i cel, którym było wypracowanie podejścia ogólnego na forum Rady, jednak trzy delegacje nadal podtrzymywały zastrzeżenia. Stało się zatem jasne, że ponownie nie udało się osiągnąć wymaganej jednomyślności.

III. WNIOSEK

Do niniejszego sprawozdania załączony jest kompromisowy tekst prezydencji. Zdecydowana większość delegacji potwierdziła, że zdecydowanie go popiera, i zaapelowała o jego szybkie przyjęcie. Komisja podkreśliła, że nadal uważa przyjęcie wniosku za priorytet.

Prezydencja odnotowuje, że obecny tekst kompromisowy, który uwzględnia wszystkie wyrażone wątpliwości i jest popierany przez dwadzieścia cztery państwa członkowskie, nie cieszy się jeszcze jednomyślną aprobatą. Biorąc pod uwagę obecny wzrost dyskryminacji i nękania słabszych grup – co wskazuje, że należy pilnie zapewnić obywatelom w całej Unii Europejskiej wspólną, horyzontalną ochronę przed dyskryminacją z uwagi na wszystkie chronione względy – prezydencja ma nadzieję, że w najbliższej przyszłości uda się uzyskać większe poparcie, tak aby osiągnąć wymaganą jednomyślność w Radzie.

---

⁹ Ponieważ nie wpłynęły żadne dodatkowe sugestie redakcyjne, prezydencja nie dokonała żadnych istotnych zmian w tekście kompromisowym, który był omawiany na forum Coreperu 18 i 26 kwietnia. Wprowadzone zostały jedynie niewielkie modyfikacje techniczne i redakcyjne (zob. dok. 10476/24).

Wniosek

DYREKTYWA RADY

**w sprawie wprowadzania w życie zasady równego traktowania osób bez względu na ich religię
lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną**

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 19 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej¹⁰,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając zgodę Parlamentu Europejskiego¹¹,

stanowiąc zgodnie ze specjalną procedurą ustawodawczą,

---

¹⁰ Dz.U. C , s. [...].

¹¹ Dz.U. C , s. [...].

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) Unia opiera się na wspólnych wszystkim państwom członkowskim wartościach, którymi są: poszanowanie godności osoby ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność oraz poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Zgodnie z art. 6 TUE Unia uznaje prawa, wolności i zasady określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta praw podstawowych”). Artykuł ten przewiduje również, że prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne prawa.
- (2) Prawo każdej osoby do równości wobec prawa i do ochrony przed dyskryminacją jest prawem powszechnym uznanym w Powszechnej deklaracji praw człowieka, Konwencji ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Międzynarodowej konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, paktach ONZ: pakcie praw obywatelskich i politycznych oraz pakcie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Europejskiej karcie społecznej, a wszystkie państwa członkowskie są sygnatariuszami tych dokumentów. Niniejsza dyrektywa, a w szczególności jej przepisy dotyczące racjonalnego usprawnienia, jest zgodna z podstawowymi zasadami uznanymi w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych i w Konwencji ONZ w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

- (2a) Od dnia 23 grudnia 2010 r. UE jest stroną Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Postanowienia tej konwencji stanowią – zgodnie z art. 216 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) – integralną część porządku prawnego Unii Europejskiej, a zatem prawodawstwo Unii należy interpretować w sposób spójny z konwencją. W szczególności w definicji dyskryminacji w art. 2 konwencja uwzględnia odmowę racjonalnego usprawnienia, a w art. 9 zawiera obowiązki dotyczące dostępności. W komunikacie pt. „Unia równości: strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030” Komisja zwraca uwagę na utrzymujące się nierówności i dyskryminację wobec osób z niepełnosprawnościami w dziedzinach innych niż zatrudnienie, takich jak ochrona socjalna, opieka zdrowotna, edukacja oraz dostęp do towarów i usług, w tym mieszkań, i na potrzebę dalszych postępów w prawodawstwie UE w tych kwestiach. Niniejsza dyrektywa, wraz z innymi działaniami podejmowanymi na szczeblu Unii i państw członkowskich w ramach wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, przyczynia się do podjęcia tych spraw.
- (3) Niniejsza dyrektywa respektuje prawa podstawowe i przestrzega podstawowych zasad uznanych w szczególności w Karcie praw podstawowych. Artykuł 10 Karty praw podstawowych uznaje prawo do wolności myśli, sumienia i religii; art. 21 zakazuje dyskryminacji m.in. ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, a art. 26 uznaje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność.
- (4)
- (5) Rada Europejska, zebrana w dniu 14 grudnia 2007 r. w Brukseli, w konkluzjach wezwała państwa członkowskie do zwiększenia wysiłków mających zapobiegać i przeciwdziałać dyskryminacji na rynku pracy i poza nim.

- (5a) Aby budować Unię równości, w 2020 i 2021 r. Komisja przyjęła kluczowe strategie i plany działania¹², które promują zasadę równego traktowania i przyczyniają się do zwalczania z dyskryminacją poprzez kombinację ukierunkowanych środków i uwzględnianie problematyki równości we wszystkich dziedzinach polityki, ale także wspominają o znaczeniu podejścia intersekcyjnego.
- (5ab) W dniu 4 marca 2022 r. Rada przyjęła konkluzje w sprawie zwalczania rasizmu i antysemityzmu, chcąc podjąć temat alarmującego wzrostu incydentów rasistowskich i antysemickich w państwach członkowskich UE¹³. Wysiłki UE na rzecz zwalczania nienawiści we wszystkich jej formach mają zostać zintensyfikowane także dzięki wspólnemu komunikatowi Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady pt. „Europa zjednoczona przeciwko nienawiści”, który przewiduje wzmocnienie działań w ramach różnych polityk. Komunikat jest zwłaszcza wezwaniem do działań mających sprawić, że Europa będzie miejscem, w którym wszyscy mogą korzystać z fundamentalnych wartości Unii. Do fundamentalnych wartości i praw podstawowych należą równość i niedyskryminacja, zapisane w art. 2 Traktatu i w Karcie praw podstawowych UE. Są one fundamentem, dzięki któremu wszyscy ludzie, bez względu na to, kim są, mogą żyć razem bez strachu. Unia jest zdecydowana budować społeczeństwo, w którym każdy ma równe szanse na rozwój i swobodę wyrażania swojej indywidualności. Działanie na rzecz takiego społeczeństwa jest bardzo skutecznym sposobem ochrony przed nienawiścią i nietolerancją¹⁴.

---

¹² Strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025; unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025; unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów; strategia na rzecz równości osób LGBTIQ, a także strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030. Komisja przyjęła również strategię w sprawie zwalczania antysemityzmu i wspierania życia żydowskiego.

¹³ pdf (europa.eu)

¹⁴ JOIN (2023) 51 final z 6.12.2023 r.

- (5ac) W odpowiedzi na konkluzje Rady Europejskiej z czerwca 2023 r.¹⁵ Komisja w komunikacie z dnia 11 października 2023 r. pt. „Zmiana demograficzna w Europie: zestaw narzędzi do działania”¹⁶ określa kompleksowe podejście do zmian demograficznych, przedstawiając zestaw narzędzi politycznych dostępnych państwom członkowskim i apeluje do państw członkowskich, aby istotą ich decyzji politycznych były równość, niedyskryminacja i sprawiedliwość międzypokoleniowa.
- (6) Parlament Europejski w rezolucjach z dnia 20 maja 2008 r., 8 września 2015 r. i 19 kwietnia 2023 r. apelował, aby rozszerzyć w prawie Unii Europejskiej ochronę przed dyskryminacją.
- (6a) Dyskryminacja ma poważny wpływ nie tylko na poszczególne osoby, lecz także na społeczeństwo, w tym na produkt krajowy brutto, dochody podatkowe i spójność społeczną. Ochrona przed dyskryminacją przewidziana w niniejszej dyrektywie może przyczynić się do poprawy stanu zdrowia, efektów edukacji, a przez to – do wzrostu produktu krajowego brutto państw członkowskich.

---

¹⁵ Konkluzje Rady Europejskiej, 29–30 czerwca 2023 r.

¹⁶ COM(2023) 577 final z 11.10.2023 r.

- (7) W komunikacie pt. „Odnowiona agenda społeczna: możliwości, dostęp i solidarność w Europie XXI wieku” Komisja Europejska podkreśliła, że w społeczeństwach, w których każda jednostka postrzegana jest jako posiadająca jednakową wartość, od korzystania z tych możliwości nie powinny powstrzymywać ludzi żadne sztuczne bariery ani działania dyskryminacyjne jakiegokolwiek rodzaju. Dyskryminacja ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną może utrudnić realizację celów Unii określonych w Traktatach, w szczególności zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej, poprawę poziomu i jakości życia, a także zwiększenie spójności gospodarczej i społecznej oraz solidarności. Może również utrudnić realizację celu, którym jest usunięcie przeszkód w swobodnym przepływie osób, towarów i usług między państwami członkowskimi. Komisja Europejska dodatkowo podkreśliła i ponowiła zobowiązanie do zwalczania dyskryminacji i propagowania równych szans – w komunikacie pt. „Niedyskryminacja i równość szans: odnowione zobowiązanie”. W 2017 r. Parlament Europejski, Rada i Komisja Europejska proklamowały „Europejski filar praw socjalnych”, którego trzecią zasadą jest prawo każdej osoby bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną do równego traktowania i równych szans w dziedzinie zatrudnienia, ochrony socjalnej, edukacji, a także dostępu do dóbr i usług dostępnych dla społeczeństwa¹⁷. W planie działania wdrażającym „Europejski filar praw socjalnych” Komisja potwierdza, że równe traktowanie i równy dostęp wymagają skutecznych, właściwie egzekwowanych i aktualnych ram prawnych, i odwołuje się w szczególności do niniejszej dyrektywy¹⁸.

---

¹⁷ Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych (2017/C 428/09) (Dz.U. C 428/10 z 13.12.2017).

¹⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych”, COM(2021) 102 final z 4.3.2021 r.

- (8) Obowiązujące prawodawstwo Unii Europejskiej obejmuje m.in. trzy instrumenty prawne oparte na art. 13 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, który został zastąpiony przez art. 19 TFUE, i jeden instrument prawny oparty na art. 19 TFUE. Pierwsze trzy to dyrektywa 2000/43/WE¹⁹, dyrektywa 2000/78/WE²⁰ i dyrektywa 2004/113/WE²¹, które mają zapobiegać i przeciwdziałać dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Instrumenty te dowiodły, jak ważne w walce z dyskryminacją jest istnienie przepisów prawnych. Dyrektywa 2000/78/WE ustanawia ogólne warunki ramowe równego traktowania bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną w zakresie zatrudnienia i pracy. Jednak poza dziedziną zatrudnienia zakres i forma ochrony przed dyskryminacją ze wspomnianych względów są różne w różnych państwach członkowskich. Dyrektywa 2000/43/WE chroni przed dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne w ramach dostępu do towarów i usług i ich dostarczania, ochrony socjalnej i edukacji, a dyrektywa 2004/113/WE daje ochronę przed dyskryminacją ze względu na płeć w ramach dostępu do towarów i usług i ich dostarczania z wyłączeniem treści zawartych w środkach masowego przekazu i reklamach oraz edukacji. Poza tymi trzema instrumentami prawnymi dyrektywa Rady 2024/1499/UE²² ustanawia standardy dla organów ds. równości w celu zapewnienia właściwego egzekwowania tych i innych dyrektyw w dziedzinie równego traktowania.

---

¹⁹ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.U. L 180 z 19.7.2000, s. 22).

²⁰ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16).

²¹ Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37).

²² DYREKTYWA RADY (UE) 2024/1499 z dnia 7 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących funkcjonowania organów ds. równości w obszarze równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, równego traktowania osób w dziedzinie zatrudnienia i pracy bez względu na wyznawaną religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, równego traktowania kobiet i mężczyzn w sprawach zabezpieczenia społecznego oraz w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, oraz w sprawie zmiany dyrektyw 2000/43/WE i 2004/113/WE (Dz.U. L 2024/1499 z 29.5.2024, s. 1).

- (9) Zatem niniejsza dyrektywa, oparta na uważnej ocenie w świetle zasad pomocniczości i proporcjonalności – w odniesieniu do względów, których dotyczy – ma rozszerzyć zakres i formę ochrony przed dyskryminacją poza dziedzinę zatrudnienia: na konkretne dziedziny określone w niniejszej dyrektywie. Prawodawstwo Unii powinno więc zakazywać dyskryminacji ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w szeregu dziedzin poza rynkiem pracy, tzn. w dziedzinie dostępu do ochrony socjalnej, dostępu do edukacji oraz dostępu do towarów i usług i dostarczania towarów i usług, w tym mieszkań. Usługi należy rozumieć w znaczeniu zgodnym z art. 57 TFUE.
- (10) Dyrektywa 2000/78/WE zakazuje dyskryminacji w dostępie do szkolenia zawodowego. Należy uzupełnić tę ochronę przez rozszerzenie zakazu dyskryminacji na te formy edukacji, które nie są uważane za szkolenie zawodowe.
- (11) Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać kompetencji państw członkowskich, w szczególności w dziedzinie edukacji, zabezpieczenia społecznego i opieki zdrowotnej. Nie powinna też naruszać zasadniczej roli i szerokiego zakresu uznania państw członkowskich w zakresie świadczenia, zlecania i organizowania usług świadczonych w interesie publicznym, które mogą obejmować zróżnicowany poziom usług w zależności od szczebla krajowego, regionalnego lub lokalnego, zależnie od np. podziału kompetencji w państwach członkowskich i od uwarunkowań regionalnych i lokalnych. Zróżnicowane traktowanie wynikające z regionalnych lub lokalnych różnic w poziomie takich usług nie stanowi zatem dyskryminacji w rozumieniu niniejszej dyrektywy.
- (12) Przyjmuje się, że w pojęciu dyskryminacja mieszczą się dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie, polecenie nakazujące dyskryminowanie oraz odmowa racjonalnego usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Przyjmuje się, że dyskryminacja może też być oparta na wielu względach.

- (12a) Jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, dyskryminacja występuje m.in. wtedy, gdy dana osoba jest traktowana mniej korzystnie lub molestowana ze względu na faktyczne lub postrzegane powiązanie z osobami o określonej religii, określonym światopoglądzie, określonej niepełnosprawności, w określonym wieku lub o określonej orientacji seksualnej lub z organizacjami propagującymi prawa tych osób. Dyskryminacja występuje także wtedy, gdy dana osoba jest traktowana mniej korzystnie lub molestowana ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, które się jej jedynie przypisuje²³.
- (12ab) Może być ważne, aby uwzględnić określone niekorzystne sytuacje wynikające z dyskryminacji z wielu względów jednocześnie, w tym dyskryminacji intersekcyjnej, w celu odzwierciedlenia złożonej rzeczywistości przypadków dyskryminacji i w celu zwiększenia ochrony jej ofiar. Dyskryminacja intersekcyjna to dyskryminacja w jakiegokolwiek formie mająca miejsce na podstawie kombinacji dwóch lub większej liczby następujących względów: religia lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientacja seksualna – także wtedy, gdy przy względach tych z osobna sytuacja nie doprowadziłaby do dyskryminacji danej osoby – oraz kombinacji jednego lub większej liczby tych względów i któregośkolwiek ze względów chronionych na mocy dyrektywy 2000/43/WE, dyrektywy 2004/113/WE lub dyrektywy 79/7/EWG.
- (12b) Molestowanie jest sprzeczne z zasadą równego traktowania, ponieważ ofiary molestowania nie mogą na równi z innymi korzystać z dostępu do ochrony socjalnej, edukacji, towarów i usług. Molestowanie może przybierać różne formy, w tym formę niepożądanych zachowań werbalnych, fizycznych lub innych zachowań pozawerbalnych. Takie zachowania można uznać za molestowanie w rozumieniu niniejszej dyrektywy, gdy mają one charakter powtarzalny albo gdy z innego względu są tak poważne, że ich celem lub skutkiem jest naruszenie godności danej osoby i stworzenie zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery.

---

²³ Wyroki Sądu z dnia 16 lipca 2015 r. *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480 i z dnia 17 lipca 2008 r., *Coleman*, C-303/06, EU:C:2008:415.

- (13) Wprowadzając w życie zasadę równego traktowania bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, zgodnie z art. 8 TFUE Unia powinna zmierzać do zniesienia nierówności i wspierania równości kobiet i mężczyzn, w szczególności mając na uwadze fakt, że kobiety są często ofiarami dyskryminacji z wielu względów jednocześnie.

Przy opracowywaniu przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania niniejszej dyrektywy oraz przy dokonywaniu przeglądu takich przepisów państwa członkowskie powinny uwzględniać ich zróżnicowany wpływ na mężczyzn i kobiety.

- (14) Ocena faktów, które wskazują na istnienie dyskryminacji bezpośredniej lub pośredniej, powinna pozostać w kompetencji krajowych organów sądowych lub innych właściwych organów, zgodnie z przepisami prawa krajowego lub krajową praktyką. Takie przepisy mogą w szczególności przewidywać, że występowanie dyskryminacji pośredniej stwierdza się z wykorzystaniem wszelkich środków, w tym na podstawie danych statystycznych lub naukowych.
- (14-a) Zróżnicowane traktowanie ze względu na wiek może być w pewnych okolicznościach dopuszczalne, jeżeli jest obiektywnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne. Może to obejmować ograniczony dostęp do ochrony socjalnej dla osób należących do określonych grup wiekowych lub zróżnicowanie takiej ochrony z uwagi na różne potrzeby różnych grup wiekowych.
- (15ab) Sytuacja osób w różnych grupach wiekowych może nie być porównywalna do celów oceny ryzyka w kontekście niektórych usług ubezpieczeniowych, bankowych i innych usług finansowych. To samo dotyczy sytuacji osób o określonym stanie zdrowia, który może być czynnikiem decydującym w ocenie ryzyka przeprowadzanej w kontekście takich usług. Niniejsza dyrektywa powinna zatem określać warunki, na jakich zróżnicowane traktowanie w zakresie jej stosowania jest możliwe, jeżeli jest obiektywnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne.

(14a) Traktowanie preferencyjne ze względu na niepełnosprawność lub wiek może być w pewnych okolicznościach dopuszczalne jako forma zróżnicowanego traktowania, jeżeli jest obiektywnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne. W tym kontekście propagowanie ekonomicznego, kulturalnego lub społecznego włączenia osób z niepełnosprawnościami lub osób należących do określonych grup wiekowych powinno być uznawane za uzasadniony cel. Środki służące osiągnięciu tego celu, takie jak oferowanie korzystniejszych warunków dostępu osobom z niepełnosprawnościami lub osobom należącym do określonych grup wiekowych, należy uznać za właściwe i niezbędne. Środki związane z niepełnosprawnością lub wiekiem, które zapewniają osobom w pewnym wieku warunki korzystniejsze niż warunki dostępne innym, takie jak zerowe lub zniżkowe opłaty za korzystanie z transportu publicznego, muzeów czy obiektów sportowych, są uznawane za zgodne z zasadą niedyskryminacji i nie stanowią dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność lub wiek.

(15)

(15b) Ważne jest, aby klienci oraz stosowne organy sądowe i odwoławcze mogli na żądanie uzyskać informacje o powodach uzasadniających zróżnicowane traktowanie ze względu na wiek lub chorobę w dziedzinie usług finansowych w indywidualnych przypadkach. Ważne jest, aby uzyskane informacje były powszechnie użyteczne i zrozumiałe oraz wyjaśniały zróżnicowanie indywidualnego ryzyka w ramach przedmiotowej usługi, przy czym dostawcy usług finansowych nie powinni być zobowiązani do ujawniania szczególnie chronionych informacji handlowych.

(16) Każdemu przysługuje swoboda zawierania umów, w tym swoboda wyboru kontrahenta transakcji. Niniejsza dyrektywa nie powinna mieć zastosowania do transakcji gospodarczych zawieranych przez osoby indywidualne, w przypadku których transakcje te są wykonywane w kontekście życia prywatnego lub rodzinnego.

- (17) Ważne jest, aby zakazując dyskryminacji, respektować inne podstawowe prawa i wolności, zgodnie z Kartą praw podstawowych i europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w tym prawo do ochrony życia prywatnego i rodzinnego, prawa osób w podeszłym wieku, wolność religii, wolność zrzeszania się, wolność wypowiedzi, wolność prasy, wolność informacji, wolność zawierania umów i wolność prowadzenia działalności gospodarczej. Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać środków ustanowionych w prawie krajowym, które w społeczeństwie demokratycznym są właściwe i niezbędne do osiągnięcia uzasadnionego celu, w tym utrzymywania bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, zapobiegania przestępczości, ochrony zdrowia oraz ochrony praw i wolności innych osób.
- (17a) Niniejsza dyrektywa dotyczy stosowania zasady równego traktowania w zakresie dostępu do ochrony socjalnej, dostępu do edukacji oraz dostępu do towarów i usług i dostarczania towarów i usług w granicach kompetencji przyznanych Unii. Pojęcie „dostępu” nie obejmuje stwierdzania – zgodnie z prawem krajowym i praktyką krajową – czy dana osoba kwalifikuje się do korzystania z ochrony socjalnej lub edukacji, gdyż to państwa członkowskie są odpowiedzialne za organizację, finansowanie i zakres systemów ochrony socjalnej i edukacji oraz za definiowanie, kto ma prawo do korzystania z ochrony socjalnej lub edukacji.

- (17b) Ochrona socjalna w rozumieniu niniejszej dyrektywy powinna obejmować zabezpieczenie społeczne, pomoc społeczną, mieszkalnictwo socjalne i opiekę zdrowotną. W związku z tym niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do wszystkich praw, uprawnień i świadczeń, które wynikają z ogólnych lub specjalnych systemów zabezpieczenia społecznego, pomocy społecznej i opieki zdrowotnej i które mają charakter ustawowy lub są zapewniane bezpośrednio przez państwo lub przez podmioty prywatne. W tym kontekście niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie do świadczeń pieniężnych, świadczeń w naturze i usług, bez względu na to, czy dane systemy są składkowe czy bezskładkowe. Wyżej wspomniane systemy obejmują np. działy zabezpieczenia społecznego określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004²⁴ oraz systemy zapewniające świadczenia lub usługi ze względów związanych z brakiem środków finansowych lub ryzykiem wykluczenia społecznego.
- (17f) Kompetencje państw członkowskich w odniesieniu do organizowania własnych systemów ochrony socjalnej obejmują także kompetencje w zakresie tworzenia i finansowania takich systemów i związanych z nimi rozwiązań oraz zarządzania tymi systemami, jak również kompetencje w zakresie określania charakteru, wysokości, sposobu obliczania i czasu trwania świadczeń i usług oraz w zakresie ustalania kryteriów kwalifikujących do korzystania ze świadczeń i usług, w tym ograniczeń wiekowych, a także korygowania tych kryteriów w celu zapewnienia stabilności finansów publicznych.
- (17g) Kompetencje państw członkowskich w odniesieniu do organizacji systemów edukacji oraz w odniesieniu do treści nauczania i działalności edukacyjnej, w tym oferowania edukacji osobom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, obejmują kompetencje w zakresie tworzenia i finansowania instytucji edukacyjnych oraz zarządzania tymi instytucjami, opracowywania programów nauczania i innej działalności edukacyjnej, określania sposobu przeprowadzania egzaminów oraz ustalania kryteriów kwalifikacyjnych w publicznych i prywatnych instytucjach edukacyjnych, w tym np. ustalania opłat oraz ograniczeń wiekowych stanowiących kryterium przyjmowania do szkół i na kursy lub przyznawania stypendiów oraz grantów i pożyczek uczniowskich i studenckich.

---

²⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166 z 30.4.2004, s. 1).

- (17h) Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do kwestii objętych prawem rodzinnym, w tym do stanu cywilnego i adopcji, ani do przepisów dotyczących praw reprodukcyjnych. Nie narusza ona także świeckości państwa, instytucji lub organów państwowych ani edukacji.
- (18)
- (19) Zgodnie z art. 17 TFUE Unia szanuje status przyznany na mocy prawa krajowego kościołom i stowarzyszeniom lub wspólnotom religijnym w państwach członkowskich i nie narusza tego statusu oraz szanuje status organizacji światopoglądowych i niewyznaniowych.
- (19-a) Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać ukierunkowanych krajowych środków gwarantujących niedyskryminacyjne traktowanie preferencyjne w odniesieniu do niektórych świadczeń socjalnych, jeżeli i tak długo jak jest to niezbędne do sprostania wyzwaniu demograficznemu w postaci spadających wskaźników urodzeń, czego dowodem są dokładne dane przedstawiające taki spadek wskaźników urodzeń. Środki takie mogą obejmować np. wsparcie finansowe lub mieszkaniowe dla rodzin.
- (19a) Osoby z niepełnosprawnościami to m.in. osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub sensoryczną, co w oddziaływaniu z różnorodnymi barierami może przeszkadzać im w pełnym i efektywnym uczestnictwie w życiu społecznym na równi z innymi. Definicję pojęcia „długotrwały” w związku z pojęciem niepełnosprawności należy interpretować w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zwłaszcza jego wyroku w sprawie C-395/15.

- (19ab) W Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych ustanowiona została zasada dostępności. W tym kontekście konwencja przewiduje, że aby umożliwić osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich sferach życia, państwa członkowskie jako strony mają podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia im, na równi z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.
- (19b)
- (19c)
- (19ca) W celu promowania równości i eliminowania dyskryminacji państwa członkowskie powinny, zgodnie z niniejszą dyrektywą i z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, podjąć wszelkie odpowiednie kroki zapewniające, aby oferowane było racjonalne usprawnienie. Obowiązek oferowania racjonalnego usprawnienia, o ile nie prowadzi do nieproporcjonalnego obciążenia, został już ustanowiony w dyrektywie 2000/78/WE i w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Zgodnie z tymi instrumentami, według interpretacji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, racjonalne usprawnienie oznacza niezbędne i właściwe zmiany i adaptacje niepowodujące nieproporcjonalnego obciążenia, jeżeli w konkretnym przypadku takie zmiany i adaptacje są potrzebne, aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami na równi z innymi wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności lub ich wykonywanie. Racjonalne usprawnienie zwykle jest oferowane indywidualnie konkretnej osobie w formie zmian lub wsparcia w określonych okolicznościach, tak by mogła ona mieć dostęp do niedostępnych sytuacji lub środowisk lub wykonywać określone prawo. Racjonalne usprawnienie może mieć charakter tymczasowy, może to być np. przenośna rampa progowa, oprogramowanie do odczytu ekranu komputera, tłumacz języka migowego na konkretne wydarzenie, dostosowanie programów nauczania, materiałów do nauki oraz strategii dydaktycznych lub też umożliwienie dostępu do personelu pomocniczego.

(19cb)

(19cc) Środki racjonalnego usprawnienia są wymagane jedynie w takim zakresie, w jakim nie powodują nieproporcjonalnego obciążenia. Odstępstwa od któregośkolwiek z wymogów równego traktowania ze względu na powodowane przez nie nieproporcjonalne obciążenie nie powinny wykraczać poza to, co jest ściśle niezbędne dla ograniczenia tych obciążeń w konkretnym przypadku. Środki, które powodowałyby nieproporcjonalne obciążenie, powinny być rozumiane jako środki, które powodowałyby nadmierne dodatkowe obciążenia organizacyjne lub finansowe, z uwzględnieniem prawdopodobnych wynikających z nich korzyści dla konkretnych osób z niepełnosprawnościami. Podczas oceny powinny być uwzględniane jedynie uzasadnione powody.

(19d)

(20)

(20-a) Środki służące racjonalnemu usprawnieniu w indywidualnych przypadkach odgrywają ważną rolę w zapewnianiu w praktyce osobom z niepełnosprawnościami pełnej równości w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą. W kontekście długoterminowego stosunku umownego lub innego między świadczeniodawcą a osobą z niepełnosprawnością za racjonalne usprawnienie można uznać zmiany konstrukcyjne w lokalu lub wyposażeniu. Racjonalnym usprawnieniem może być m.in. dostosowanie lub zmodyfikowanie zwyczajowych strategii, procedur i praktyk świadczeniodawcy, dostosowanie warunków dostępu oraz zapewnienie konkretnej pomocy lub usług z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością, aby osiągnąć efekt równości. Środki służące racjonalnemu usprawnieniu nie powinny powodować nieproporcjonalnego obciążenia.

- (20aa) Jednak w przypadku mieszkań świadczeniodawca nie powinien być zobowiązany do dokonania zmian konstrukcyjnych w lokalu ani do ich sfinansowania w celu zastosowania się do przepisów o racjonalnym usprawnieniu przewidzianych w niniejszej dyrektywie. Zgodnie z prawem krajowym i praktyką krajową świadczeniodawca powinien zgodzić się na takie zmiany, jeżeli są one finansowane w inny sposób i nie powodują innego rodzaju nieproporcjonalnego obciążenia.
- (20-b) Zachęca się państwa członkowskie do opracowywania i wdrażania innowacyjnych środków służących zapewnieniu racjonalnego usprawnienia.
- (20ab)
- (20b) Oceniając, czy środki służące zapewnieniu racjonalnego usprawnienia powodują nieproporcjonalne obciążenie, należy wziąć pod uwagę szereg czynników, m.in. wielkość, zasoby i charakter danej organizacji lub przedsiębiorstwa, oraz szacowane koszty takich środków lub (techniczną lub ekonomiczną) żywotność infrastruktury i obiektów, które są wykorzystywane do świadczenia usługi. Ponadto o nieproporcjonalnym obciążeniu można mówić w szczególności wtedy, gdy należałoby wprowadzić znaczne zmiany konstrukcyjne, aby zapewnić dostęp do mienia ruchomego lub nieruchomego, które jest chronione na mocy przepisów krajowych ze względu na wartość historyczną, kulturową, artystyczną lub architektoniczną.
- (20c) Aby zagwarantować dostateczną ilość czasu na wywiązanie się z przewidzianych w niniejszej dyrektywie wymogów zapewnienia racjonalnego usprawnienia osobom z niepełnosprawnościami, właściwe jest założenie dłuższego okresu transpozycji takich środków.

(20d) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na akty prawne Unii określające specyfikacje służące zapewnieniu dostępności lub racjonalnego usprawnienia osobom z niepełnosprawnościami. Takie specyfikacje przewidziano m.in. w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1300/2014²⁵, rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011²⁶, rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2006²⁷ oraz rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2021/782²⁸. Ponadto dyrektywa (UE) 2019/882 ustanawia wymogi dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w odniesieniu do niektórych produktów i usług, a dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego ustanawia wymogi dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych organów sektora publicznego, tak by były one bardziej dostępne dla użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnościami. Inne wymogi prawne są ustanowione m.in. w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 i dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE. W przypadku gdy przestrzegane są akty prawne Unii przewidujące szczegółowe normy lub specyfikacje służące racjonalnemu usprawnieniu w odniesieniu do określonych towarów lub usług, wymogi niniejszej dyrektywy odnoszące się do racjonalnego usprawnienia należy uznać za spełnione.

---

²⁵ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014 z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się (Dz.U. L 356 z 12.12.2014, s. 110).

²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczące praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 1).

²⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1107/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 1).

²⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/782 z dnia 29 kwietnia 2021 r. dotyczące praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym (przekształcenie) (Dz.U. L 172 z 17.5.2021, s. 1).

- (21) Zakaz dyskryminacji nie powinien naruszać utrzymywania w mocy lub przyjmowania przez państwa członkowskie środków mających zapobiegać niekorzystnej sytuacji grup osób o określonej religii, określonym światopoglądzie, określonej niepełnosprawności, w określonym wieku lub o określonej orientacji seksualnej – lub charakteryzujących się kombinacją cech związanych z tymi konkretnymi względami dyskryminacji – bądź mających taką niekorzystną sytuację rekompensować. Środki takie mogą obejmować wspieranie organizacji osób i dla osób o określonej religii, określonym światopoglądzie, określonej niepełnosprawności, w określonym wieku lub o określonej orientacji seksualnej, jeżeli ich głównym celem jest propagowanie włączenia ekonomicznego, kulturalnego lub społecznego tych osób lub zaspokajanie ich szczególnych potrzeb.
- (22) Niniejsza dyrektywa ustanawia wymogi minimalne, pozostawiając państwom członkowskim możliwość przyjęcia lub utrzymania w mocy korzystniejszych przepisów. Wykonanie niniejszej dyrektywy nie powinno usprawiedliwiać obniżenia poziomu ochrony w stosunku do sytuacji już istniejącej w poszczególnych państwach członkowskich.
- (23) Osoby, które są dyskryminowane ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, powinny dysponować odpowiednimi środkami ochrony prawnej. Aby poziom ochrony był skuteczniejszy, stowarzyszenia, organizacje i inne osoby prawne powinny być upoważnione do uczestnictwa w postępowaniu sądowym, także w imieniu pokrzywdzonego albo działając na jego rzecz, bez uszczerbku dla krajowych zasad procesowych dotyczących reprezentowania i obrony przez sądem.
- (24) Zgodnie z obowiązującym dorobkiem prawnym UE w dziedzinie równości i niedyskryminacji należy zmodyfikować zasady dotyczące ciężaru dowodu w sprawach prima facie dotyczących dyskryminacji i – aby umożliwić skuteczne stosowanie zasady równego traktowania – gdy przedkładane są dowody takiej dyskryminacji, ciężar dowodu przenieść na pozwanego. Pozwany nie ma jednak obowiązku udowodnienia, że powód jest osobą o określonej religii, określonym światopoglądzie, określonej niepełnosprawności, określonym wieku lub określonej orientacji seksualnej.

- (25) Skuteczne wprowadzanie w życie zasady równego traktowania wymaga odpowiedniej ochrony sądowej przed wiktylizacją.
- (26) W rezolucji dotyczącej dalszych działań po zakończeniu Europejskiego Roku Równych Szans dla Wszystkich (2007) Rada zaapelowała o pełne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji reprezentujących osoby narażone na dyskryminację, partnerów społecznych i zainteresowanych stron, w opracowywanie polityk i programów mających na celu zapobieganie dyskryminacji oraz propagowanie równości i równych szans, zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym.
- (27) Doświadczenia zdobyte w trakcie stosowania dyrektyw 2000/43/WE, 2004/113/WE i 2006/54/WE²⁹ pokazuje, że ochrona przed dyskryminacją ze względów, o których mowa w niniejszej dyrektywie, byłaby skuteczniejsza, gdyby rozszerzyć mandat istniejącego organu ds. równości lub istniejących organów ds. równości w każdym państwie członkowskim o kwestie objęte niniejszą dyrektywą. Dyrektywa Rady (UE) 2024/1499/UE ustanawia minimalne normy funkcjonowania organów ds. równości, w szczególności w odniesieniu do ich skuteczności i niezależności. Dyrektywa Rady (UE) 2024/1499/UE powinna zatem mieć również zastosowanie do kwestii objętych niniejszą dyrektywą i zostać w tym celu zmieniona. Ponadto wskazówką w zwiększaniu skuteczności i niezależności tych organów może być dla państw członkowskich zalecenie Komisji z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie norm dotyczących organów ds. równości.

---

²⁹ Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23).

- (28) Państwa członkowskie powinny propagować zbieranie danych o równym traktowaniu i dyskryminacji, po to by w szczególności monitorować i oceniać skuteczność środków podejmowanych w celu przestrzegania niniejszej dyrektywy. Z myślą o tym państwa członkowskie mogą na przykład ustalić punkty odniesienia lub wymierne cele lub podjąć zbieranie danych jakościowych lub ilościowych. Do celów niniejszej dyrektywy dane o równym traktowaniu i dyskryminacji należy rozumieć jako obejmujące wszelkie informacje użyteczne i istotne dla opisu i analizy stanu równości, w takim sensie, że wskazują na istnienie lub zakres dyskryminacji lub równości. Zebrane dane mogą obejmować dane bazowe, takie jak dane demograficzne i społeczno-ekonomiczne, dane o nierównościach materialnych, dane o doświadczanych nierównościach czy też dane pozwalające ocenić bieżącą politykę lub dane oparte na wskaźnikach praw człowieka. Dane powinno się zbierać zgodnie z ustawodawstwem krajowym i praktyką krajową oraz zgodnie z mającym zastosowanie prawem Unii, w szczególności z rozporządzeniem (UE) 2016/679 (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Dane o równym traktowaniu i niedyskryminacji mogą być szczególnymi kategoriami danych osobowych w rozumieniu art. 9 rozporządzenia (UE) 2016/679. Transponując niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przepisy krajowe zawierały odpowiednie zabezpieczenia mające zastosowanie do przetwarzania danych osobowych, w szczególności do szczególnych kategorii danych osobowych. Państwa członkowskie powinny także zapewnić bezpieczeństwo, integralność, autentyczność i poufność danych osobowych zbieranych i przechowywanych do celów niniejszej dyrektywy.

- (29) Państwa członkowskie powinny wprowadzić skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje na wypadek naruszania krajowych przepisów przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy. Sankcje te mogą obejmować kary administracyjne i finansowe, takie jak grzywny lub wypłata odszkodowania, oraz inne rodzaje kar.
- (30) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, a mianowicie zapewnienie we wszystkich państwach członkowskich wspólnego poziomu ochrony przed dyskryminacją, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.
- (31) Zgodnie z pkt 34 porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa³⁰ zachęca się państwa członkowskie do opracowania – do ich własnych celów i w interesie Unii – tabel jak najdokładniej ilustrujących korelacje pomiędzy niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji oraz do podania tych tabel do wiadomości publicznej,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

---

³⁰ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Cel

Niniejsza dyrektywa ustanawia ramy zwalczania dyskryminacji ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w celu wprowadzenia w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania w zakresie stosowania niniejszej dyrektywy.

Artykuł 2

Pojęcie dyskryminacji

1. Do celów niniejszej dyrektywy „zasada równego traktowania” oznacza brak dyskryminacji z któregokolwiek ze względów określonych w art. 1.
2. Do celów niniejszej dyrektywy „dyskryminacja” oznacza:
  - a) dyskryminację bezpośrednią z jednego ze względów określonych w art. 1, co do której uznaje się, że ma miejsce wtedy, gdy daną osobę traktuje się mniej korzystnie, niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji;
  - b) dyskryminację pośrednią z jednego ze względów określonych w art. 1, co do której uznaje się, że ma miejsce wtedy, gdy z pozoru neutralny przepis, kryterium lub praktyka postawiłyby osoby o określonych religii, światopoglądzie, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej w szczególnie niekorzystnej sytuacji w porównaniu z innymi osobami, chyba że taki przepis, takie kryterium lub taka praktyka są obiektywnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne;

- c) molestowanie związane z jednym ze względów określonych w art. 1, co do którego uznaje się, że ma miejsce wtedy, gdy dochodzi do niepożądanego zachowania, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności danej osoby oraz stworzenie zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery. *W* tym kontekście pojęcie molestowania może być definiowane zgodnie z przepisami krajowymi i praktyką krajową państw członkowskich;
- d)
- d-b) polecenie nakazujące dyskryminowanie osób z jednego ze względów, o których mowa w art. 1;
- e) odmowę racjonalnego usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami, co do której uznaje się, że ma miejsce wtedy, gdy zachodzi niezgodność z przepisami art. 4a niniejszej dyrektywy.

3. Dyskryminacja w rozumieniu niniejszej dyrektywy obejmuje dyskryminację wynikającą z połączenia względów określonych w art. 1 oraz z połączenia jednego lub kilku tych względów i któregośkolwiek względu chronionego na mocy dyrektywy 2000/43/WE, dyrektywy 2004/113/WE lub dyrektywy 79/7/EWG.

4.

5.

5a. Zróżnicowane traktowanie ze względu na wiek może być dopuszczalne, jeżeli jest umotywowane uzasadnionym celem, w tym uzasadnionymi celami polityki społecznej i zdrowotnej, i jeżeli środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne.

- 7a. Różnicowanie składek, świadczeń z ubezpieczeń, cen, należności lub opłat osób fizycznych z uwagi na wiek w ramach świadczenia usług ubezpieczeniowych, bankowych i innych usług finansowych nie stanowi dyskryminacji ze względu na wiek wtedy, gdy różnice takie są obiektywnie i racjonalnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne. Ma to miejsce wyłącznie wtedy, gdy wiek jest czynnikiem przesądzającym przy ocenie ryzyka na potrzeby danej usługi, i wyłącznie w takim zakresie, w jakim ocena ryzyka opiera się na dokładnych, istotnych i aktualnych danych aktuarialnych lub statystycznych – a jeżeli dane te nie są dostępne lub są niewystarczające, opiera się na istotnej i wiarygodnej wiedzy medycznej – i uwzględnia indywidualną sytuację osoby wnioskującej o usługę ubezpieczeniową, bankową lub inną usługę finansową.
7. Różnicowanie składek, świadczeń z ubezpieczeń, cen, należności lub opłat osób fizycznych z uwagi na chorobę w ramach świadczenia usług ubezpieczeniowych, bankowych i innych usług finansowych nie stanowi dyskryminacji w rozumieniu niniejszej dyrektywy wtedy, gdy różnice takie są obiektywnie i racjonalnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne. Ma to miejsce wyłącznie wtedy, gdy choroba jest czynnikiem przesądzającym przy ocenie ryzyka na potrzeby danej usługi, i wyłącznie w takim zakresie, w jakim ocena ryzyka opiera się na dokładnych, istotnych i aktualnych danych aktuarialnych lub statystycznych – a jeżeli dane te nie są dostępne lub są niewystarczające, opiera się na istotnej i wiarygodnej wiedzy medycznej – i uwzględnia indywidualną sytuację osoby wnioskującej o usługę ubezpieczeniową, bankową lub inną usługę finansową.
6. Traktowanie preferencyjne oparte na wieku lub niepełnosprawności może być dopuszczalne, jeżeli jest obiektywnie umotywowane uzasadnionym celem, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i niezbędne. Traktowanie preferencyjne służące włączeniu, integracji lub uczestnictwu w życiu społecznym na równi z innymi może przybierać formę swobodnego dostępu, obniżonych opłat lub preferencyjnego dostępu i może być dopuszczalne na mocy niniejszej dyrektywy jako traktowanie umotywowane, właściwe i niezbędne.

8. Niniejsza dyrektywa nie narusza środków ustanowionych w prawie krajowym, które w społeczeństwie demokratycznym są właściwe i niezbędne do utrzymania bezpieczeństwa publicznego lub porządku publicznego, zapobiegania przestępczości, ochrony osób małoletnich, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa oraz ochrony podstawowych praw i wolności innych osób chronionych na mocy Karty praw podstawowych, w tym ochrony życia prywatnego i rodzinnego, praw osób w podeszłym wieku, prawa do wolności religii, wolności zrzeszania się, wolności wypowiedzi, wolności prasy, wolności informacji i wolności zawierania umów oraz wolności prowadzenia działalności gospodarczej.

Artykuł 3
Zakres stosowania

1. W ramach kompetencji powierzonych Unii Europejskiej oraz w granicach określonych w ust. 2 – i z pełnym poszanowaniem zasad pomocniczości i proporcjonalności – zakaz dyskryminacji ma zastosowanie do wszystkich osób zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, w tym w organach publicznych, w odniesieniu do:
  - a) dostępu do ochrony socjalnej w zakresie zabezpieczenia społecznego oraz w zakresie pomocy społecznej, mieszkalnictwa socjalnego i opieki zdrowotnej.

Dostęp w rozumieniu niniejszej litery obejmuje proces poszukiwania informacji, ubiegania się, rejestrowania, a także samo uzyskanie środków ochrony socjalnej.
  - b)
  - c) dostępu do edukacji.

Dostęp w rozumieniu niniejszej litery obejmuje proces poszukiwania informacji, ubiegania się, rejestrowania, a także samo dopuszczenie do udziału i udział w działalności edukacyjnej.
  - d) dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług – w tym mieszkań – dostępnych publicznie.

Dostęp w rozumieniu niniejszej litery obejmuje proces poszukiwania informacji, ubiegania się, rejestrowania, zamawiania, rezerwowania, wynajmowania i nabywania, a także samo uzyskanie przedmiotowych towarów i usług oraz korzystanie z nich.

2. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do:

- a) kwestii objętych prawem rodzinnym, w tym do stanu cywilnego i adopcji, ani do praw reprodukcyjnych, ani też do odnośnych uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego związanych ze stanem cywilnym;
- b) organizacji i finansowania systemów ochrony socjalnej państw członkowskich, tworzenia takich systemów i odnośnych rozwiązań ani do zarządzania nimi, do charakteru, wysokości, sposobu obliczania ani czasu trwania świadczeń i usług, ani do kryteriów kwalifikujących do korzystania z tych świadczeń i usług, w tym ograniczeń wiekowych;
- c)
- d) organizacji i finansowania systemów edukacji państw członkowskich, w tym tworzenia instytucji edukacyjnych ani zarządzania nimi, do treści nauczania i działalności edukacyjnej, opracowywania programów nauczania, określania sposobu prowadzenia egzaminów ani do kryteriów kwalifikacyjnych, w tym ustalania opłat oraz ograniczeń wiekowych stanowiących kryterium przyjmowania do szkół i na kursy oraz przyznawania stypendiów, grantów i pożyczek uczniowskich i studenckich;
- e) zróżnicowanego traktowania danej osoby ze względu na religię lub światopogląd do celów przyjmowania do instytucji edukacyjnych, których etos opiera się na religii lub światopoglądzie, zgodnie z przepisami krajowymi oraz tradycją i praktyką krajową;
- f) dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług – w tym mieszkań – oferowanych w obszarze życia prywatnego i rodzinnego oraz transakcji przeprowadzanych w tym kontekście.

- 3.
- 3a. Niniejsza dyrektywa nie narusza krajowych środków zezwalających na noszenie symboli religijnych lub zakazujących ich noszenia i nie ogranicza kompetencji państw członkowskich w tych kwestiach.
4. Niniejsza dyrektywa nie narusza ustawodawstwa krajowego zapewniającego świeckość państwa, instytucji lub organów państwowych lub edukacji ani dotyczącego statusu kościołów i innych organizacji opartych na religii lub światopoglądzie i nie ogranicza kompetencji państw członkowskich w tych kwestiach uznanej w art. 17 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
- 4a. Niniejsza dyrektywa nie narusza ukierunkowanych krajowych środków gwarantujących niedyskryminacyjne traktowanie preferencyjne w odniesieniu do niektórych świadczeń socjalnych, jeżeli i tak długo jak jest to niezbędne do sprostania wyzwaniu demograficznemu w postaci spadających wskaźników urodzeń, czego dowodem są dokładne dane przedstawiające taki spadek wskaźników urodzeń.
5. Niniejsza dyrektywa nie obejmuje zróżnicowanego traktowania opartego na przynależności państwowej i nie narusza przepisów ani warunków dotyczących wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich i bezpaństwowców na terytorium państw członkowskich ani traktowania wynikającego ze statusu prawnego danych obywateli państw trzecich i bezpaństwowców.
- 5a. Zróżnicowane traktowanie wynikające z regionalnych lub lokalnych różnic w poziomie usług świadczonych w interesie ogólnym nie stanowi dyskryminacji w rozumieniu niniejszej dyrektywy.

Artykuł 4

Artykuł 4a

Racjonalne usprawnienie dla osób z niepełnosprawnościami

1. Aby zagwarantować przestrzeganie zasady równego traktowania osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się racjonalne usprawnienie w dziedzinach określonych w art. 3.
2. Do celów ust. 1 racjonalne usprawnienie oznacza niezbędne i właściwe zmiany i adaptacje niepowodujące nieproporcjonalnych obciążeń, jeżeli w konkretnym przypadku takie zmiany i adaptacje są potrzebne, aby zapewnić osobie z niepełnosprawnością prawo i wykonywanie na równi z innymi dostępu do środka ochrony socjalnej, dostępu do edukacji oraz dostępu do towarów i usług i dostarczania towarów i usług w ramach zakresu zastosowania niniejszej dyrektywy.
3. W przypadku zapewniania mieszkań ust. 1 i 2 nie zobowiązują zapewniającego do dokonywania zmian konstrukcyjnych w lokalu ani do ich finansowania. Zapewniający mieszkanie zgadza się na takie zmiany – zgodnie z prawem krajowym i praktyką krajową – jeżeli są one finansowane w inny sposób i nie powodują nieproporcjonalnego obciążenia.
4. Przepisy niniejszego artykułu nie naruszają przepisów prawa Unii obejmujących dostępność lub racjonalne usprawnienie w odniesieniu do szczególnych towarów lub usług.

5. Oceniając, czy środki niezbędne do wykonania niniejszego artykułu powodowałyby nieproporcjonalne obciążenie, bierze się pod uwagę w szczególności:
- a) wielkość, zasoby, charakter, obrót netto i zysk netto podmiotu, na którym spoczywa obowiązek;
  - aa) negatywny wpływ, jaki niezapewnienie właściwego i niezbędnego środka ma na osobę z niepełnosprawnością;
  - b) szacunkowy koszt właściwego i niezbędnego środka;
  - c) szacunkową korzyść dla osób z niepełnosprawnościami ogółem, z uwzględnieniem częstotliwości i czasu korzystania z odnośnych towarów i usług oraz częstotliwości i czasu trwania relacji ze sprzedającym lub świadczeniodawcą;
  - ca) ilość środków publicznych dostępnych podmiotowi, na którym spoczywa obowiązek, na podjęcie właściwego i niezbędnego środka;
  - d)
  - e) wartość historyczną, kulturową, artystyczną lub architektoniczną danego mienia ruchomego lub nieruchomego; oraz
  - f) bezpieczeństwo i wykonalność danych środków.

Obciążenia tego nie uznaje się za nieproporcjonalne, jeżeli jest w wystarczającym stopniu rekompensowane środkami stosowanymi w ramach polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami prowadzonej przez dane państwo członkowskie.

2.

3.

Artykuł 5

Działania pozytywne

1. Zasada równego traktowania służy zapewnieniu pełnej równości w praktyce, nie stanowi zatem przeszkody w utrzymywaniu w mocy lub przyjmowaniu przez państwa członkowskie szczególnych środków mających zapobiegać niekorzystnej sytuacji związanej z religią lub światopoglądem, niepełnosprawnością, wiekiem lub orientacją seksualną lub tę niekorzystną sytuację rekompensować.

Artykuł 6

Wymogi minimalne

1. Państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać w mocy przepisy korzystniejsze z punktu widzenia ochrony zasady równego traktowania od przepisów ustanowionych w niniejszej dyrektywie.
2. Wykonanie niniejszej dyrektywy w żadnym wypadku nie może być powodem obniżenia poziomu ochrony przed dyskryminacją już zapewnianego przez państwa członkowskie w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

ROZDZIAŁ II

ŚRODKI OCHRONY PRAWNEJ I EGZEKWOWANIE

Artykuł 7

Obrona praw

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby procedury sądowe lub administracyjne – w tym, o ile uznają to za właściwe, alternatywne procedury rozstrzygania sporów – których celem jest wyegzekwowanie obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy, były dostępne dla wszystkich osób, które uważają się za pokrzywdzone wskutek nieprzestrzegania w stosunku do nich zasady równego traktowania, nawet po ustaniu relacji, w ramach której miała miejsce domniemana dyskryminacja.
2. Państwa członkowskie zapewniają, aby stowarzyszenia, organizacje lub inne osoby prawne, które – zgodnie z kryteriami określonymi w prawie krajowym – mają uzasadniony interes w zapewnianiu przestrzegania przepisów niniejszej dyrektywy, mogły, w jego imieniu lub działając na jego rzecz, za zgodą powoda uczestniczyć we wszelkich procedurach sądowych lub administracyjnych przewidzianych w celu wyegzekwowania obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy.
3. Ustępy 1 ani 2 nie naruszają przepisów krajowych dotyczących przedawnienia roszczeń w odniesieniu do zasady równego traktowania.
4. Niniejszy przepis nie narusza stosowania art. 10 dyrektywy Rady (UE) 2024/1499/UE.

Artykuł 8
Ciężar dowodu

1. Państwa członkowskie przyjmują środki, które w krajowych systemach sądowych są niezbędne do zapewnienia obowiązku udowodnienia przez pozwanego, że nie wystąpiło naruszenie zakazu dyskryminacji, jeżeli osoby, które uważają się za pokrzywdzone wskutek nieprzestrzegania w stosunku do nich zasady równego traktowania, przedstawią przed sądem lub innym właściwym organem faktyczne okoliczności wskazujące na możliwość wystąpienia dyskryminacji.
2. Ustęp 1 nie stoi na przeszkodzie temu, aby państwa członkowskie wprowadziły reguły dowodowe korzystniejsze dla powoda.
3. Ustęp 1 nie ma zastosowania do postępowań karnych.
4. Państwa członkowskie mogą postanowić, że nie będą stosować ust. 1 do postępowań, w których to sąd lub inny właściwy organ bada faktyczne okoliczności sprawy.
5. Ustęp 1, 2, 3 i 4 niniejszego artykułu stosuje się również do każdego postępowania sądowego wszczętego zgodnie z art. 7 ust. 2.

Artykuł 9
Wiktymizacja

Państwa członkowskie wprowadzają do krajowych systemów prawnych środki niezbędne do ochrony osób fizycznych przed wszelkiego rodzaju niekorzystnym traktowaniem lub niekorzystnymi konsekwencjami w reakcji na skargę lub postępowanie służące wyegzekwowaniu przestrzegania zasady równego traktowania.

Artykuł 10

Upowszechnianie informacji

Państwa członkowskie zapewniają, aby zainteresowane osoby na całym ich terytorium zostały poinformowane – za pomocą stosownych środków – o przepisach przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy oraz o odpowiednich przepisach już będących w mocy.

Artykuł 11

Dialog z właściwymi zainteresowanymi stronami

W celu propagowania zasady równego traktowania państwa członkowskie sprzyjają dialogowi z właściwymi zainteresowanymi stronami, które – zgodnie z prawem krajowym i praktyką krajową – mają uzasadniony interes w uczestniczeniu w walce z dyskryminacją mającą miejsce ze względów i w dziedzinach objętych niniejszą dyrektywą.

Artykuł 12

ROZDZIAŁ III

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 13

Przestrzeganie przepisów

Państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu zapewnienia przestrzegania zasady równego traktowania w zakresie stosowania niniejszej dyrektywy, a w szczególności w celu:

- a) uchylenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania;
- b) unieważnienia lub zmiany lub możliwości unieważnienia lub zmiany wszelkich postanowień umownych, wewnętrznych regulaminów przedsiębiorstw, przepisów o stowarzyszeniach prowadzących działalność zarobkową lub stowarzyszeniach niekomercyjnych, jeśli są one sprzeczne z zasadą równego traktowania.

Artykuł 14

Sankcje

Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń przepisów krajowych przyjętych na podstawie niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie środki niezbędne do zapewnienia stosowania tych sankcji. Sankcje mogą mieć formę wypłaty odszkodowania, którego wysokość nie może być ograniczona przez ustalony wcześniej górny limit, i muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

Artykuł 14a

Uwzględnianie aspektu płci

Wykonując niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie uwzględniają cel, którym jest wyeliminowanie nierówności oraz wspieranie równości kobiet i mężczyzn.

Artykuł 14b
Zmiany w dyrektywie (UE) 2024/1499/UE
(dyrektywa przyjęta na podstawie COM(2022) 689 final)

W dyrektywie 2024/1499/UE wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 ust. 1 i 2, art. 4, art. 5 ust. 1 i 2, art. 8 ust. 1, art. 10 ust. 1, art. 15 oraz art. 16 ust. 2 i 4 wyrazy „dyrektyw 79/7/EWG, 2000/43/WE, 2000/78/WE i 2004/113/WE” użyte w różnych przypadkach zastępuje się wyrazami „dyrektyw 79/7/EWG, 2000/43/WE, 2000/78/WE i 2004/113/WE i XX/XX (*dyrektywa przyjęta na podstawie COM/2008/0426 final*)” użytymi w różnych przypadkach;
- 2) w art. 6 ust. 1 wyrazy „art. 4 dyrektywy 79/7/EWG, art. 2 dyrektywy 2000/43/WE, art. 2 dyrektywy 2000/78/WE lub art. 4 dyrektywy 2004/113/WE” zastępuje się wyrazami „art. 4 dyrektywy 79/7/EWG, art. 2 dyrektywy 2000/43/WE, art. 2 dyrektywy 2000/78/WE, art. 4 dyrektywy 2004/113/WE lub art. 2 dyrektywy XX/XX (*dyrektywy przyjętej na podstawie COM(2008) 0426 final*)”.

Artykuł 15

Wykonanie

1. Do dnia... [3 lata po przyjęciu] państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie informują o tym Komisję i przekazują jej tekst tych przepisów.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposób dokonywania takiego odniesienia określany jest przez państwa członkowskie.

2. W odniesieniu do art. 4a państwa członkowskie są uprawnione do skorzystania z przedłużenia o maksymalnie 2 lat okresu transpozycji, o którym mowa w ust. 1. W tym celu do dnia... [3 lata po przyjęciu] państwa członkowskie powiadamiają o tym Komisję i przekazują jej stosowną datę transpozycji.
- 3.
4. Państwa członkowskie propagują zbieranie danych o równym traktowaniu i niedyskryminacji. Dane są zbierane zgodnie z ustawodawstwem krajowym i praktyką krajową oraz zgodnie z mającym zastosowanie prawem Unii, w szczególności rozporządzeniem (UE) 2016/679 (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Artykuł 16

Sprawozdanie

1. Do dnia... [cztery lata od dnia, o którym mowa w art. 15 ust. 1], a następnie co pięć lat państwa członkowskie przekazują Komisji wszystkie informacje niezbędne jej do sporządzenia sprawozdania dla Parlamentu Europejskiego i Rady ze stosowania niniejszej dyrektywy.
2. W sprawozdaniu Komisja uwzględnia w stosownych przypadkach opinie krajowych organów ds. równości oraz właściwych zainteresowanych stron, a także Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą uwzględniania aspektu płci, ustanowioną w art. 8 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, sprawozdanie to zawiera m.in. ocenę wpływu zastosowanych środków na kobiety i mężczyzn. W świetle otrzymanych informacji sprawozdanie w razie konieczności zawiera propozycje zmian i uaktualnienia niniejszej dyrektywy.

Artykuł 17
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 14b stosuje się od dnia... [*koniec okresu transpozycji niniejszej dyrektywy*].

Artykuł 18
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.
